

גדולה בשמחה גדולה: לקבץ יהודים – אנשים, נשים וטף, ולדבר דברי תורה, ומה טוב – לעשות 'סיום' מסכת¹², ולתת לצדקה, ולקבל החלטות טובות להוסיף בכל ענייני תורה ומצוות ובכל עניינים טובים. "ובהרגשה – התוועדות מתוך שמחה וטוב לבב, בהתאם לכך ש'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב', עד לשמחה הכי גדולה, בדוגמת שמחת נישואין... ובפרט על-פי מנהג ישראל שבימים אלו (לאחרי תשעה באב), מרבנים בשידוכין וחתונות בישראל

תשי"ג ח"ג עמ' 124. 11 באופן של 'שמחה ושמחה, אכילה ושתיה, ועד לסעודה ממש (התוועדות) תשמי"ט ח"ד עמ' 157, עי"ש). 12 "יובה גופא – קדימה לסיום שבו מדובר מעלת היום דחמשה-עשר באב... סיום מסכת תענית... ידבר בעתו מה טוב" – שיחת ליל ט"ו באב היתשמי"ז בתחילתה, יתורת מנחם – התוועדות תשמי"ז ח"ד עמ' 220. 13 ספר-השיחות תש"א ח"ב עמ' 733.

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחזי

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקכג

ערב שבת-קודש
פרשת ואתחנן / נחמו
י"ב במנחם-אב ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

הנעשות בציבור – לקבלן בהתאסף רבים יחד בהתוועדות שמחה, שמחה באמירת דברי תורה, שהיא המשמחת לב ועיניים מאירה, ושמחה פורצת גדר והגבלה בלימוד התורה והידור בקיום מצוותיה, התוועדות כפרט ביומין זכאין הסמוכין לט' באב, ועל-כל פנים: בחמישה-עשר באב, ובשבת 'שלו' שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה – חזקת תורה ומצוותיה ומתוך שמחה וטוב לבב תמיד כל הימים¹.

כל אחד מישראל צריך לעשות כל התלוי בו, [כדי] שמד בתחילת ובראשית היום (וכל היום כולו) יהיה ניכר ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב", כמבואר עניינו גם בהלכה, שמיום זה ואילך צריכה להיות הוספה בלימוד התורה וכי².

כדאי ונכון לפרסם ולהכריז בכל מקום את הוראת חז"ל³ ש"מחמישה-עשר באב ואילך – דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו"⁴.

"כדאי שיעשו בכל מקום ומקום התוועדות

שבת קודש פרשת ואתחנן

י"ג במנחם-אב, שבת נחמו בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם התחתון'.⁵ החשבון-צדק שעל כל אחד ואחד לעשות בקשר ללימוד התורה, נתינת הצדקה וכללות המצוות במשך כל השנה, מתחיל משבת נחמו⁶. בעת קריאת עשרת-הדיברות עומד הקהל, ופניו אל ספר-התורה⁷. קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם העליון'⁸. פרקי אבות – פרק ד.

יום שני

חמישה-עשר באב אין אומרים תחנון, גם לא במנחה שלפניו, ואין מתעניין אפילו חתן ביום חופתו⁹. בנוגע לימים אלו כתב הרבי: "על-פי מנהג ישראל, אשר תורה היא, לקדש הלבנה דווקא במוצאי תשעה באב... הרי הזמן גרמא לחדש ההתעוררות להחלטות טובות בכל ענייני תשובה והתורה ומצוותיה, שהן המבטלות סיבת הגלות... וכיוון שגדול כוח החלטות

ומגיא סי תקע"ג ס"ק א.
 (6) יובפרט שבקביעות שנה זו חל ט"ו באב בה'שלושה ימים לפני השבת"¹⁰ (התוועדות תשמ"ט ח"ד עמ' 413).
 (7) ממכתב (כלל-פרטי) מוצאי ת"ב התשד"מ (באותה שנה, ובעוד שנים שחל ר"ה שלהן – ובחז"ל כל חגי תשרי – בימי ה'ז, הדגיש הרבי פעמים רבות את מעלת החזקה), לקוטי-שיחות כך לט עמ' 229.
 (8) 'התוועדות תשמ"ט ח"ד עמ' 415, 412, 157.
 (9) תענית לא, א ובפירש"י. רמ"א יו"ד רמו עסקי כ"ג, מג"א או"ח רלח ס"ק א.
 (10) ובמיוחד להוסיף בשיעורי תורה ברבים, לייסד חדשים ולחזק ולהרחיב את השיעורים הקיימים – 'התוועדות'

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

"ב במנחם-אב ה'תשס"ד – י"ט במנחם-אב ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	י"ב במנחם-אב	ה' שכנים. פרק ז-ט.	ה' איסורי ביאה. פרק כ.	מ"ע רלו.
ש"ק	י"ג במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק כא.	מ"ע רלו.
א'	י"ד במנחם-אב	פרק יג-יד. ה' שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כב.	מ"ע רמה.
ב'	ט"ו במנחם-אב	פרק ב-ד.	ה' מאכלות אסורות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמה.
ג'	ט"ז במנחם-אב	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע רמה.
ד'	י"ז במנחם-אב	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע רמה.
ה'	י"ח במנחם-אב	ה' עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע רלב. מל"ת רנח. רנט. רנז. רס.
ו'	י"ט במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ה.	מ"ע קצו. מל"ת רלג. מ"ע רלד. רלג. מל"ת רסא.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זמנ זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
א', י"ב במנחם-אב	3.32	4.33	4.58	6.00	9.19	12.47	1.21	7.38.9	8.06
ש"ק, י"ג במנחם-אב	3.33	4.34	4.59	6.00	9.19	12.47	1.21	7.38.2	8.05
א', י"ד במנחם-אב	3.34	4.35	5.00	6.01	9.19	12.47	1.21	7.37.6	8.04
ב', ט"ו במנחם-אב	3.35	4.35	5.01	6.02	9.20	12.47	1.21	7.36.8	8.03
ג', ט"ז במנחם-אב	3.36	4.36	5.01	6.02	9.20	12.47	1.21	7.35.9	8.02
ד', י"ז במנחם-אב	3.38	4.37	5.02	6.03	9.20	12.47	1.21	7.35.1	8.01
ה', י"ח במנחם-אב	3.39	4.38	5.03	6.03	9.21	12.46	1.20	7.34.2	8.00
ו', י"ט במנחם-אב	3.40	4.39	5.04	6.04	9.21	12.46	1.20	7.33.3	8.00

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת ואתחנן	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדחי"נ	צה"ש	הדחי"נ	צה"ש	הדחי"נ	צה"ש	הדחי"נ	צה"ש
ואתחנן	7.02	8.16	7.17	8.19	7.09	8.20	7.18	8.18
עקב	6.56	8.10	7.11	8.12	7.04	8.13	7.13	8.11

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שיעי צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

והווי שפל-רוח בפני כל אדם

רבי מאיר אומר: הווי ממעט בעסק ועסוק בתורה, והווי שפל-רוח בפני כל אדם; ואם בטלת מן התורה - יש לך בטלים הרבה כנגדך; ואם עמלת בתורה הרבה - יש שכר הרבה ליתן לך (פרק ד, משנה י)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא: והווי שפל-רוח בפני כל אדם - ללמוד אפילו ממי שהוא קטן ממך בחכמה.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

והווי שפל-רוח בפני כל אדם - אדמו"ר הזקן (כאן, בסידור) העדיף את הגירסה "בפני כל אדם" על הגירסה "בפני כל האדם".

בטעם הדבר יש לומר:

לשפלות-רוח בפני הכול אפשר להגיע בשתי דרכים כלליות.

הראשונה - להתבונן בזה שכל אחד מקבל שלימות מחברו דווקא, וגם אם הוא נעלה מחברו עדיין הוא צריך לו, כי כל ישראל הם קומה אחת שלמה, וכל איבר שבה משלים את חברו (ואפילו הרגליים משלימות את הראש, כי על-ידין הראש מגיע למחוז-חפצו). התבוננות זו מביאה להיות שפל-רוח בפני כל אדם מישראל.

הדרך השנייה היא - להתבונן בזה שהוא גרוע אפילו מרשע, כי ייתכן שהלה חטא משום שהנסיבות הביאוהו לזה, או שיצרו גדול במיוחד; ואילו הוא גרוע ממנו בהרבה. והתבוננות זו מביאתו להיות שפל-רוח גם בפני נכרים (כי ייתכן שימצא בעצמו שאינו נזהר בכמה עניינים שבהם זהיר גם הנכרי).

הבדל נוסף בין שני סוגי התבוננויות אלה הוא: הראשונה אמנם מביאה לשפלות-רוח, אבל לא לעצבות. שהרי "חשבון" זה אינו מורה על פחיתות ערכו, אלא שהוא זקוק לחברו. ואילו ההתבוננות השנייה מביאה גם לעצבות או על-כל-פנים למרירות.

והרי הגירסאות במשנתנו מכוונות כנגד שני סוגי התבוננות אלו: "בפני כל אדם" קאי על בני ישראל בלבד, כמאמר רז"ל "אתם קרויים אדם"; ו"בפני כל האדם" כולל גם אומות העולם.

ולכן בחר אדמו"ר הזקן בגירסה (התבוננות) הראשונה, כי התבוננות זו אינה מביאה לידי עצבות, והרי עבודת ה' צריכה להיות בשמחה.

לאור האמור מובן גם מה שבספר התניא (ריש פרק ל) בחר אדמו"ר הזקן בגירסה (התבוננות) השנייה - "בפני כל האדם":

מדובר שם בעצה לטמטום הלב, היינו שהאדם אינו יכול להילחם עם יצרו "מפני כבודת שבלבו", ולכן צריכים להכניע "כבודת" זו בדבר שהוא במינה וברוגמתה - מרירות ועצבות (ששורשם מנוגה).

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1212 - 'ביאורים לפרקי אבות' פרקים א-ה, עמ' 201-204)

נחמה רוחנית וגשמית על חורבן רוחני וגשמי

כל חטא כולל משני חטאים - חטא בגשמיות וחטא ברוחניות
כתוצאה מזה אירע חורבן כפול - חורבן בית-המקדש הגשמי וחורבן
בית-המקדש הרוחני
הנחמה אף היא תהיה כפולה - נחמה
ברוחניות ונחמה בגשמיות
משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. הפטרת השבת - השבת הראשונה ד"שבע נחמתא" - "מתחילה ב"נחמו נחמו עמי"¹. והנה, במדרשי חז"ל מברורים כמה טעמים בכפל ד"נחמו נחמו" (כדלקמן). ואחד מהם באיכה-רבה²: "את מוצא שבדבר שחטאו ישראל בו לקו ובו מתנחמין כו'. חטאו בכפליים דכתיב³ כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאותיה, ומתנחמים בכפליים דכתיב נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם". ועל-דרך זה מובא בילקוט-שמעוני⁴: "כתיב נחמו נחמו עמי, למה שני פעמים, רבי אומר לפי שכל מכות הללו שלקו כפולות היו, שכן ירמיה אומר שבר על שבר נקרא⁵, בכה תבכה⁶ כו' וכל-כך למה, לפי שחטאה בכפליים שנאמר⁷ כי שתיים רעות עשה עמי, וכיוון שחטאו בכפליים לקו בכפליים כו' ולפי שמצוותיה כפולות נחמותיה כפולות שנאמר נחמו נחמו עמי כו'".
ויש במדרש זה כמה דברים הדורשים ביאור:

(א) איך ייתכן לומר שכאשר עשו חטא - אפילו "חטאו בכפליים" - יהיה על כך עונש כפול ונחמה כפולה ("לקו בכפליים, מתנחמים בכפליים"): אפילו כאשר החטא הוא כפול - הרי העונש ונחמה על זה היא, שעל כל חטא מקבלים עונש אחד ואחר-כך ישנה (על-ידי התשובה) נחמה אחת⁸.
מהלשון "לקו בכפליים" (והפסוק המובא על כך - "כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאותיה") מתנחמים בכפליים, משמע שהעונש והנחמה הם כפולים (אפילו כאשר החטא הוא חטא אחד) [דאם לא כן - מאי-קא-משמע-לן: הרי זה דבר הפשוט שמקבלים עונש על חטא, ולאחרי זה - נחמה, ומהו החידוש בזה שבשביל ש"חטאו בכפליים", "לקו בכפליים" ו"מתנחמים בכפליים"?] ולכאורה - איך אפשר לומר בכלל שהקב"ה יעניש על חטא בכפליים⁹ ח"ו, ולהעיר מהכלל¹⁰: "מרובה מידה טובה כו"¹¹!

1) ראה תוד"ה ראש - ר"ה לא.ב. טואו"ח סו"ס תכח. ועוד.
2) ישעיה מ.א.
3) ספ"א.
4) איכה א.ח.
5) ישעיה שם.ב.
6) איכה רמז תתריח.
7) ראה תוד"ה ראש - ר"ה לא.ב. טואו"ח סו"ס תכח. ועוד.
8) ישעיה מ.א.
9) ירמיה ב.ג.
10) ד"ה נחמו - בספר המאמרים אידיש עמ' 126.
11) רד"ה נחמו תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו עמ' קצה). תער"ב (המשך תער"ב ח"א עמ' עז).

(ב) כיוון שמדובר, לכאורה, אודות ב' נחמות (על ב' המכות) – לשון הפסוק היה צריך להיות "נחמו עמי נחמו עמי" שמדגיש יותר שבני-ישראל ("עמי") מתנחמים ב' פעמים; מה-שאינ-כן מהלשון "נחמו נחמו עמי" משמע שישנו (רק) אירוע אחד שמורכב מנחמה כפולה.

ובפרט על-פי המבואר במדרשי חז"ל נוספים¹⁴ שהכפל ד"נחמו נחמו" מבטא ב' עניינים שונים שנחמה: נחמה אחת "על בית ראשון" והב' "על בית שני" (כנגד ב' הפעמים ד"בכה תבכה"), ויתירה מזו: לפי פירושים אחרים במדרש, ב' הנחמות (אינן רק ב' עניינים שונים, אלא) הן עניינים הפכים מן הקצה אל הקצה: "נחמה עלינו, נחמה תחתונים; נחמה חיים, נחמה מתים; נחמה בעולם הזה, נחמה לעולם הבא; נחמה על עשרת השבטים נחמה על שבט יהודה ובנימין"; וכן להפירוש ש"נחמו נחמו" הם כנגד ב' הנחמות דהקב"ה והנביאים – "אני" ואתם נלך וננחמה, הוי נחמו נחמו עמי, נחמה נחמה עמי (העיי"ן בחיריק, ופירוש עמדי").

ועל-פי כל פירושים אלו היה מתאים יותר, לכאורה, שיהיה כתוב "נחמו עמי נחמו עמי" שמשמעו ב' נחמות שונות ("נחמו עמי" על הבית הראשון ו"נחמו עמי" פעם שנייה על הבית השני, או נחמה אחת על עשרה השבטים ונחמה שנייה על שבט יהודה ובנימין וכו'), ולא "נחמו נחמו עמי"¹⁶ שמשמעו ש"עמי" מתנחם

בנחמה כפולה, היינו נחמה אחת שיש בה ב' נחמות.

(ג) "מצוותיה כפולות" – מאן דכר שמייה?! מדובר כאן על "חטאו בכפליים" שהביא ל"לקו בכפליים" ולכן "מתנחמים בכפליים" – ומדוע מזכיר ש"מצוותיה כפולות"¹⁷, ויתירה מזו – שהטעם לכך ש"מתנחמים בכפליים" הוא "לפי ש"מצוותיה כפולות" (היפך מתחילת העניין שזהו לפי ש"לקו בכפליים")¹⁸.

(ד) מהו הפירוש ד"מצוותיה כפולות"?

ב. והביאור בזה:

מהלשון "חטאו בכפליים, לקו בכפליים, מצוותיה כפולות, נחמותיה כפולות" מובן, כנ"ל, שלא מדובר אודות ב' חטאים, וכנגדם – ב' עונשים; ב' מצוות, וכנגדם – ב' נחמות, אלא אודות כפליים – חטא כפול שמביא לעונש כפול ומצוות כפולות שמביאות לנחמה כפולה.

ולכן (וההכרח על זה הוא מכך ש)נאמר בפסוק "נחמו נחמו עמי", ולא "נחמו עמי נחמו עמי": אילו נאמר "נחמו עמי נחמו עמי" היתה המשמעות שישנן ב' נחמות (שונות) [כולל גם הפירוש ש"נחמו עמי" הב' הוא לא-דווקא עמוק יותר מ"נחמו עמי" הא', ואינו אלא הכפלה כדי לחזק את הנחמה]; "נחמו נחמו עמי" פירושו ש"עמי" האחד והיחיד מתנחם בנחמה כפולה – נחמה בכפליים – "נחמו נחמו", ב' לשונות של נחמה המתייחס לאותו

12) סוטה י.א. ו"ש"ג.
 13) בשלמא הנחמה בכפליים – הוא מפני שמירה טובה מרובה כ', אבל מה שייך לקתה בכפליים כו', ומפני שלקתה בכפליים לכן ניחמה בכפליים (המשך תע"ב שם).
 14) יל"ש ישעיה רמז תמו. פסיקתא דפ' נחמו.
 15) יל"ש שם רמז תמג. פסיקתא שם.
 16) וגם לפי פרש"י (ישעיה שם) שהכפל "נחמו נחמו" פירושו – "נחמו אתם נביאי נחמו את עמי" (היינו, שזהו הדיבור לנביאים שינחמו את ישראל) – אינו מובן מהו עניין הדיבור לנביאים שינחמו והלא דיבור הנבואה זהו גופא הנחמה, וכשאומר לנביאים נחמו הרי המשמעות שיש איזה נחמה לבד דיבור הנבואה עצמה, וצ"ל מהו הנחמה הזאת" (המשך תע"ב שם. סה"מ ארדיש שם). וראה לקמן הערה 50.
 17) ובפרט שבאי"כ"ר שם לא הוזכר עניין זה (דמצוותיה כפולות) כלל.
 18) הכוונה בזה בפסוקים היא, דכשם שהלקו בכפליים בא כתוצאה מחטא בכפליים, כמו"כ הנחמה בכפליים באה עי"ז שמקיים מצוות שכפולות הן. אבל צריך ביאור בזה שמלשון המדרש משמע, שהכפל נחמה קשור בזה שמצוותיה כפולות, וגם – מהו הפירוש

כוס של ברכה בשלושה

הבהרה בקשר להנדפס ב'התקשרות' (גיליון תצו עמ' 16) בנושא זה: מלשון לוח 'היום יום' (יד כסלו) ברור, שאין צורך לשלול כוס של ברכה ביחיד (הדעה הראשונה בשו"ע אדמו"ר¹), כי לפירוש הרמ"ק והאר"ז² (הובאו בשו"ע הוזהר סי' קפב באבן-יקרה ס"ק ב) ואדה"ז בוזהר, אין מקום לכוס בפחות משלושה. נשאר רק להכריע בזה אם כדעה השנייה (שבזימון חייבים כוס) או השלישית (שגם בג' או ב' אינה חובה אלא "מצוה מן המובחר"), וגם לדעה השלישית, יש להורות מתי למנהגו מברכין בכוס של ברכה.

והנה את ההוראה "מברכין ברכת המזון בכוס של ברכה, אף שאין עשרה" ניתן לפרש בשני אופנים:

א. כהנהגה קבועה ומחייבת (וכן משמע לכאורה מהלשון, אף שלא ראינו לנהוג כן אצל רבותינו נשיאינו ואצל זקני החסידים).

ב. שאפשר לברך גם בשלושה (ובא רק לשלול שלא יאמרו – אף שאין דעה כזאת – שרק בעשרה ניתן למנהגנו לברך בכוס-של-ברכה, כפי הנהוג בפועל בדרך-כלל).

ועל-פי הנהוג בפועל (ועל-דרך דברי הרמב"ם בהל' שמיטה ויובל פ"י ה"ו "שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להיתלות"), העדפתי את האפשרות השנייה.

בשיחת שבת-קודש פרשת נשא תנש"א (סה"ש ח"ב עמ' 596*) מדובר על מעלת ההתוועדות המיוחדת, ומדגיש את ייחודה בכך שאוכלים סעודה ממש ומברכים בכוס של ברכה שקשור לגאולה, עיי"ש. ולצורך כך מביא בהערה את הדעה "שברכת-המזון פועלת כוס אפילו ביחיד, ועל-אחת-כמה-יכמה בשלושה, ועל-אחת-כמה-יכמה בעשרה...". אין כאן שום הכרעה ולא שמץ של הכרעה, אלא הדגשה של מעלת כוס של ברכה ותו-לא. וכדי שלא ילמדו מזה, מביא בשולי-גיליון את מנהג העולם, דהיינו שלמעשה אין נוהגין כדעה זו, וכן נכון על-פי הקבלה.

הרב יוסף-שמחה גינזבורג, עומר

עוד בעניין הפסק באמצע שמו"ת

בקשר למה שהובא בגיליון תסז בעניין ההפסקה באמצע שמו"ת, שאדמו"ר מביא בסי' רפה ס"ו ש"יש נוהגים לגמור כולה ערב שבת שחרית אחר התפילה, ושלא להפסיק כלל באמצע שמו"ת אפילו כדיבור", היה עדיין ניתן לומר שכמו שמנהגנו בקשר לזמן הקריאה הוא כדעה הראשונה שם בשו"ע אדמו"ר¹ "לגמור כל הפרשה שמו"ת ערב שבת אחר חצות" (ראה 'היום יום' ד' טבת), ולא כדעה השנייה, אם כן אין צריך כלל לחשוש גם לפרט השני שבדעה השנייה – שלא להפסיק באמירת שמו"ת. אלא שהרכיב באג"ק ח"ח עמ' תקס ('שערי הלכה ומנהג' ח"א עמ' רמב) מביא את ההכרעה שב'היום יום', ויחד עם זה אינו שולל הקפדה זו: "ומובן שצריך להתחיל עוד הפעם – בעת הסיום, לדעת המקפידים שלא להפסיק בקריאת שמו"ת".

הרב שבתי פרידמן, עיה"ק צפת

(* התוועדות נוספת, פתאומית, לפני השקיעה (מלבד ההתוועדות הרגילה ככלל שבת), כמסופר בהערה שבתחילת השיחה.
 אנב, במפתח הענינים שבכרך זה מופיע הנושא רק בערך 'ברכת המזון' ואין ערך 'כוס של ברכה'. במפתח מרו"ל שם לא נזכר שו"ע אדה"ז סי' קפב כלל!

לינה במלון של גוי, כוס בשלושה, הפסק באמירת שמו"ת

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

לינה במלון של גוי

בהתקשרות לפרשת חוקת (גיליון תקיח) הובא סיפור שסיפר הרה"ח הרב זלמן-לייב שיחי' אסטולין בשם הרה"ג הרה"ח ר' יעקב פנטילייב ז"ל, שהיה רבה של העיירה אוראל וכו נכתב, בין השאר, כי בהיות הרביים בדרכים, לא ישנו על מיטה שישנו עליה אחרים.

ולמעשה מאגרות-קודש כרך ח"י עמ' תנח:

"במה שכתב אודות הלינה בהאטעל – ראינו מנשיאינו הק' שהיו נוהגים בהאמור בלי כל חשש אף שהיה הרבר ידוע ומפורסם, כיוון שרבו המבקרים אותם – בהאטעל. ועיין סוכה לב סוף עמ' ב: מהדר וכו' הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא כו'".

הרב שלום-זינבער חייקין, רב קהילת חב"ד-ליובאוויטש קליוולנד, אוהיו

תגובה על הני"ל:

א. במכתב שציין כת"ר לא נתפרש המקור והטעם לטענת האיטור. ושמעתי [גם אני שמעתי כך, השואל] שהיא כנראה שלילת השינה "על מיטת ארמית" (במקור: הישיבה עליה, וכפי שהביא הפר"ח יו"ד קטז ס"ק ט, מגמ' פסחים קיב,ב, לפי הפירוש שם "ארמית ממש". וכבר ציין זאת בס' "שמירת הגוף והנפש" סי' רסג. ולפלא שבס' "אהלך באמיתך" העוסק בהולכי דרכים, לא מצאתי מזה מאומה לע"ע).

ב. אגב, נושא "מלון של גוי" הוא היחיד שמצאתי לע"ע שהרבי מתיר (ללון שם, דהיינו – דורש שלא יחמירו בזה כשם שלא החמירו בזה רבותינו נשיאינו, ולא רק שיימנעו מלנהוג או ינהגו מנהג מסויים, כמו בענייני: תכלת בציצית/אי-עטיפת טלית לש"ץ/קיצוץ פיאות הראש וכו') משום "הואיל ונפיק..."

ג. ולגוף העניין, הנה על ההשפעה שיש למיטה על הישן עליה, ניתן לקרוא בכמה מקומות, ומהם: 'סיפורי חסידים' כרך מועדים, סיפורים מס' 347, 425. 'לקוטי ספורים' להרב פרלוב, עמ' שיד סיפור יט. [כן סיפר הרה"ח ר' שלום דובער שי' בוטמאן בשעתו ב'כפר חב"ד' בשם אביו הרה"ח ר' שניאור זלמן ע"ה, שכאשר ביקר אצלו הרה"ק ר' לוי יצחק ע"ה אבי הרבי, טרחה למצוא מיטה מיוחדת עבורו, השואל]. ואולי למיטה "ציבורית" שאינה רכוש פרטי אין השפעה כזאת, וצ"ע.

הרב יוסף-שמחה גינזבורג, עומר

"עמי" [שמזה מובן ש"נחמו" הב' הוא עוד עניין ודרגה בנחמה].

ועל-פי זה גם מובן שכל הפירושים (הנ"ל) במדרשי רז"ל בכפל ד' נחמו נחמו" אין משמעם ב' נחמות שונות, אלא נחמה אחת

שלימות לימוד התורה היא כאשר השכל והמחשבה הם

ביגיעה והתעמקות כזאת שפועלות שינוי ותזוזה גם

במוחו הגשמי, שנעשים יותר קמטים במוח הגשמי

שהיא כפולה – על בית ראשון ועל בית שני, נחמה עליונים נחמה תחתונים וכו'.

ג. בית-המקדש – שעליו קאי ה"נחמו נחמו" – היה בית כפול, בית גשמי ורוחני גם יחד בגלוי: בית-המקדש כולו וכל חלק ממנו (לא היה מורכב משני חלקים – חלק גשמי וחלק רוחני, אלא כל כולו) היה בית גשמי שהוא מקדש (רוחני) לה' – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁹.

וגם בניין המשכן והמקדש לא היה באופן כזה שקודם הביאו את הדברים הגשמיים ובנו את המקדש ולאחרי זה הם נעשו כלי לרוחניות, אלא כבר בלקיחת תרומת המשכן ("זהב וכסף ונחושת גו"²⁰ וכל י"ג ט"ו) הדברים הגשמיים היה צריך להיות, כציווי התורה, באופן ד"ויקחו לי תרומה – לי לשמי"²⁰ (רוחניות). וכמו כן בנוגע לעשיית המשכן: "ועשו לי מקדש – לי לשמי"²¹.

דמויותיה כפולות, כדלקמן בפנים.
19) תרומה כה,ח.
20) ר"פ תרומה ובפרש"י.
21) פרש"י תרומה כה,ח.
22) ולא כמו שאר דברים גשמיים בעולם, הדגם שיש בהן חיות רוחנית – ה"ז לא בגלוי, ועכ"פ הרוחניות והגשמיות הם לא כאותו גילוי, עד שבגלוי – הגשמיות והרוחניות הם כמו שני דברים נפרדים, משא"כ בהיחמ"ק הוא בית אחד

כפול מרוחניות וגשמיות בגלוי.
23) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ו.
24) זבחים מו, ב. – במשנה. וש"נ.
25) ולפי הפירוש שהלכו (ונחמה) בכפליים קאי על בית ראשון ועל בית שני – ראה 'התוערויות' תש"נ ח"ד עמ' 123 הערה 62.
26) בשלח טו,ו.
27) זח"א כה,א.
28) רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

שמתלבש בהמקדש גשמי שלמטה, כך שנעשה מקדש אחד – גשמי ורוחני גם יחד.

ד. הטעם והכוונה לזה ש"לקו בכפליים" ו"מתנחמים בכפליים" הוא מכיוון שבניין וחורבן בית-המקדש תלוי בעבודת האדם שגם היא כפולה – "מצוותיה כפולות" (והעדר קיומם הוא כפול, "חטאו בכפליים"):

על-ידי זה שעבודת בני-ישראל היא בשלימות, נשאר בית-המקדש בשלימות, ו"מפני חטאינו" הוא חרב. ויתירה מזו: בית-המקדש משקף את כללות עבודת האדם – לעשות לו יתברך דירה בתחתונים²⁹, שכל העולם כולו יהיה מקום ראוי להשראת השכינה (כדוגמה ל"ושכנתי בתוכם" במקדש), על-ידי העבודה בתורה ומצוות, שמוככים וממשיכים בגשמיות העולם קדושה ורוחניות, עד שנעשית דירה לו יתברך.

העולם (ועולם הזה הגשמי) נברא באופן שהעולם (מלשון העלם והסתור) מסתיר ומעלים על אלוקות (היינו שאלוקות היא כדבר נוסף לעולם), ועל-ידי עבודת בני-ישראל בתורה ומצוות, המלוכשים בתוך דברים גשמיים, מחדירים אלוקות (כוח וחיות רוחני) בגשמיות העולם, עד שעושים את העולם (תחתונים) דירה לו יתברך – דירה אחת ויחידה, דירה כפולה, גשמית ורוחנית גם יחד: דירה גשמית (תחתונים), שאלוקות (רוחניות) שורה שם בגלוי – עד שהקב"ה עצמו (לו יתברך) נמצא שם בגלוי, בכל עצמותו.

ועניין זה נעשה על-ידי העבודה דתורה ומצוות, ש"מצוותיה כפולות": שלימות קיום המצוות היא כאשר פעולת המצווה היא כפולה,

פעולה אחת ויחידה שמכילה בתוכה שני עניינים: פעולה גשמית עם דבר גשמי (הרי המצוות מלוכשות בדברים גשמיים, תפילין בקלף גשמי וכיוצא בזה, וקיומן הוא בכוחות גשמיים), וביחד עם זה – כוונת המצווה, הכוונה הרוחנית בידיעה וברגש האדם בקיום המצווה, שיקיימנה לשמה.

וכשם שהעולם בכלל הוא עולם גשמי שצריכים לגלות בו את הנשמה הרוחנית (אלוקות), כן הוא גם באדם (עולם קטן זה האדם³⁰), המורכב מגוף ונשמה, ובאופן ששניהם הם מציאות אחת (ולא ייתכן להפריד ביניהם, שחלק זה שייך להגוף וחלק זה – להנשמה).

ועל דרך זה עבודת האדם צריכה להיות עם גופו ונשמתו גם יחד, על-ידי זה שהוא משתמש בגופו ובכוחותיו הגשמיים ככלים להכחות הרוחניים של הנשמה, בכך שמקיים תורה ומצוות, באופן כפול כנ"ל, ועל-ידי זה פועל שכל מציאותו היא מציאות אחת ויחידה שעובדת את הקב"ה באופן שהוא כפול – בנשמתו וגופו גם יחד. ועל-ידי זה – הוא גם מגלה בגשמיות העולם את "נשמתה", האלוקות (והכוונה אלוקות) שבעולם, אלקים בגימטרייה הטבעי³¹.

והפירוש בזה הוא, לא רק שיהודי צריך לעבוד את ה' בין בנשמתו ובין בגופו, שבכך אין כל חידוש – כיוון ש"אני נבראתי לשמש את קוני'³², והרי ה"נבראתי" כולל הן את נשמתו והן את גופו (ועל דרך זה בעולם – "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו"³³, בראו – הן הנשמה והן הגוף); החידוש ב"מצוותיה כפולות" הוא –

29 ראה תניא פל"ו.
30 ראה תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, א). ועוד.

31 ראה סו"ה נחמו (בסה"מ אידיש) שהפירוש ב"מצוותיה כפולות" הוא – שכל מצווה יש לה פעולה כפולה: זיכרון האדם וזיכרון העולם. וכאן

נבאר, שזיכרון זה עצמו (באדם ובעולם) הוא באופן כפול, של הנשמה וגוף יחד (ולא כמו ב' עבודות נפרדות).

32 משנה וברייתא סוף קידושין.

33 אבות ספ"ו.

פרשת ואתחנן

עלה ראש הפיסגה (ג,כו)

לא נענה אלא בתפילה, שנאמר אל תוסף דבר אליי, וסמך ליה, עלה ראש הפסגה (בדבר תפילה זו נתרציתי להראותך אותה, רש"י) (ברכות לב)

לכאורה, הרי כל מי שתורתו אומנותו פטור מן התפילה (שבת יא), ולפי זה מדוע הוזקק משה רבנו לתפילה, הרי אין לך אדם שתורתו אומנותו יותר ממה? אלא יש שני סוגים של תפילה – תפילה רגילה שהיא חובה בכל יום, ותפילה שמטרתה לבטל גזירה רעה. מי שתורתו אומנותו פטור מן הסוג הראשון של תפילה, אך הוא איננו פטור מתפילה שמטרתה היא ביטול גזירה רעה.

(אור-התורה דברים עמ' קלו)

ונשב בגיא מול בית פעור. ועתה ישראל שמע אל החוקים (ג,כט - ד,א)

מה פשר חיבור העניינים – הישיבה בגיא וקבלת חוקי התורה? ההסבר הוא:

"ונשב בגיא" – רומז לעניין ה'ביטול' שהיא תכונה טבעית בישראל; 'ביטול' שהביאם למאוס בתענוגי העולם ולקבל את דיני וחוקי התורה, "שמע אל החוקים".

"מול בית פעור" – 'ביטול' זה הוא ההפך המוחלט של אומות העולם, שבגלל הישות' שלהן סירבו לקבל על עצמן את עול התורה ובהדרגה בתענוגי העולם. משום כך עבדו לפעור, "שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי" (רש"י בלק כה,ג), כדי להמשיך שפע רב של תענוגי העולם, שהם הפסולת של התענוג שבלימוד התורה.

(אור-התורה)

ועתה ישראל (ד,א)

השם ישראל מורה על ניצחון במלחמה, "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכח" (וישלה לב). דווקא בזמן הזה נקראת הנפש האלוקית "ישראל" – על שם ניצחונה על הנפש הבהמית. אבל לעתיד-לבוא, שאז יתבטל הרע לגמרי ולא יהיה צורך במלחמה, לא תיקרא עוד בשם זה.

(לקוטי-תורה דברים עמ' לח)

לא תוסיפו... ולא תגרעו (ד,ב)

סמיכות הציוויים מלמדת אותנו כי מי שעובר על "לא תוסיפו", סופו שיעבור גם על "לא תגרעו", וכמאמר רז"ל (סנהדרין כט): "כל המוסיף – גורע".

(לקוטי-שיחות כרך טו עמ' 491)

דא"ח ד"ה "כי נר מצווה ותורה אור". השקט מדהים, הקהל מקשיב בתשומת לב, וביומנו מאחל לעצמו הרבי: "ייתן האלוקים והדברים יעשו הרושם הטוב האמיתי".

"ונפרדנו בשמחה רבה"

ביום חמישי, ט"ז במנחם-אב עזב הרבי את תל-אביב בדרכו לתחנת הרכבת בלוד, כשהוא מלווה בשיירה של חמשה-עשר אוטובוסים. בתחנת הרכבת בלוד כבר המתין לו קהל של כמה מאות אנשים, וכאשר הגיע הרבי לתחנה, הודיע לו הפקיד הראשי כי הוכן עבורו אולם הודיע לו הפקיד הראשי כי הוכן עבורו אולם גדול בו יוכל להמתין עד בוא הרכבת היוצאת למצרים.

אחרי המתנה קצרה באולם, ניגש הרבי לרכבת. על רגעי הפרידה, הוא כותב ביומנו: "נכנסתי אל המרכבה ועמדתי על השליכה העליונה באופן שיכולתי לראות את כל המלווים אותנו באופן שהם יוכלו לראות אותנו. אמרתי להם "אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", וכאשר אין הזמן גרמא לדבר, מסרתי בזה מאמר ארוך [ד"ה 'אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה'] וברכתי אותם והם בירכו אותי ונפרדנו בשמחה רבה".

ביום חמישי, ט"ז במנחם-אב עזב הרבי את תל-אביב בדרכו לתחנת הרכבת בלוד, כשהוא מלווה בשיירה של חמשה-עשר אוטובוסים. בתחנת הרכבת בלוד כבר המתין לו קהל של כמה מאות אנשים, וכאשר הגיע הרבי לתחנה, הודיע לו הפקיד הראשי כי הוכן עבורו אולם גדול בו יוכל להמתין עד בוא הרכבת היוצאת למצרים.

ששלימות עבודת ה' היא, לא בכך שקיימים אצלו שני אופני עבודה שונים (אופן אחד בנשמתו, ואופן אחר בגופו)³⁴, אלא שאצלו ישנה עבודה אחת, שהיא כפולה – בגשמיות ורוחניות גם יחד.

ויחידה – רגש רוחני ביחד עם הזוה גשמית של הלב [כולל ונוסף על "בכל לבבך – שני יצריך"³⁷]: עד שזה משפיע וחודר עד "בכל מאדך – בכל ממונך"³⁷, חלקו בעולם. ועל-דרך זה במצוות תלמוד-תורה, ומצוות

שלימות באהבת ה' היא, שהאהבה תחדור ותפעל שינוי והזוה בכשר לב הגשמי, שמרגיש איך שליבו משתוקק ובווער כאש (כרשפי אש) באהבה לקב"ה

ה. וקיום המצוות בשלימות באופן ד"כפולות" – הוא בשני הקצוות:

התלויות בשכל ומחשבה, שבזה החידוש גדול יותר: שכל הוא עדין ורוחני יותר מרגש; ריחוק השכל מגשמיות הוא גדול יותר מאשר ריחוק ההרגש מגשמיות³⁶. כמו שהאדם מבין זאת בפשטות ממנו אישית: כאשר יש לו רגש בלב, אזי הוא חש לפעמים תזוזה ותנועה בליבו (נוסף על זה שהלב מתנועע בתמידות); מה- שאין-כן כשהוא מבין סברא, אין זה מביא לתזוזה במוחו הגשמי (והמוח הוא "קר", ובכלל אינו מתנועע).

המצוות שעיקר קיומן הוא ברגש הלב וידיעה בשכל (רוחנית) – צריך לקיימם באופן שמשפיע גם על הכלים ואיברים גשמיים שבגוף, עד לחלקו (הגשמי) בעולם, ולא רק שעבודתו מושפעת מהמצווה, אלא ששניהם יחד (החלק הגשמי והחלק הרוחני של המצווה) נעשים מאוחדים בתור עבודה אחת.

כמו מצוות התפילה – שהיא (בעיקר) עבודה שבלב (איזו היא עבודה שבלב זוהי תפילה³⁵), ועל דרך זה במצוות התלויות בלב, אהבת ה', יראת ה': רגש הלב (על דרך הרגיל) הוא רגש רוחני, שלא פועל בהכרח שינוי והזוה בגשמיות הלב; השלימות ב"אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"³⁶ היא, שנוסף להרגש והכוונה שבלב, שהאהבה תחדור ותפעל שינוי והזוה בכשר לב הגשמי, רגש האהבה לה' הוא גם גשמי – שמרגיש איך שליבו משתוקק ובווער כאש (כרשפי אש) באהבה לקב"ה; ליבו דופק בגשמיות ביראה ופחד מפני הקב"ה. עד שנעשית אהבה אחת

כמו מצוות התפילה – שהיא (בעיקר) עבודה שבלב (איזו היא עבודה שבלב זוהי תפילה³⁵), ועל דרך זה במצוות התלויות בלב, אהבת ה', יראת ה': רגש הלב (על דרך הרגיל) הוא רגש רוחני, שלא פועל בהכרח שינוי והזוה בגשמיות הלב; השלימות ב"אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"³⁶ היא, שנוסף להרגש והכוונה שבלב, שהאהבה תחדור ותפעל שינוי והזוה בכשר לב הגשמי, רגש האהבה לה' הוא גם גשמי – שמרגיש איך שליבו משתוקק ובווער כאש (כרשפי אש) באהבה לקב"ה; ליבו דופק בגשמיות ביראה ופחד מפני הקב"ה. עד שנעשית אהבה אחת

ויתירה מזו: שלימות לימוד התורה צריכה

(36) ואתחנן ו,ה. (37) ברכות נד,א. (38) ראה תניא פל"ז (נד, סע"א).

(34) ולהעיר מב' דרגות וסוגים בעבודה – עובדי ה' בנשמתם, עובדי ה' בגופם (ראה המשך תרס"ו עמ' קנז ואילך. סה"מ תש"ח עמ' 210 ואילך). (35) תענית ב,א.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

להיות באופן ד"ערוכה בכל רמ"ח איברים" (שאז פועלים בלימוד התורה שהיא "משמרת"³⁹). וכמנהג ישראל – שבעת לימוד התורה, ועל דרך זה בעת התפילה⁴⁰, מנענעים את עצמם (את הגוף הגשמי) "על שם כל"⁴¹ עצמותי"⁴² תאמרנה"⁴³, אף-על-פי שלכאורה תנועת הגוף מבלבלת להתעמקות ולהתעסק בדבר שכל, ויתירה מזו: אפילו תלמידים לפני רבם מתנועעים, אף-על-פי ש"מורא רבן כמורא שמים"⁴⁴, ועל דרך זה בשעת התפילה כשעומדים כעבדא קמיה מרא [ומאן דמחוי במחוג קמי מלכא כו' הרי זה מרידה במלכות⁴⁵, ועל-אחת-כמה-וכמה לעמוד לפני מלך ולהתנועע...] – כיוון שהשלימות בלימוד התורה ועבודת התפילה היא כאשר העבודה חודרת ופועלת גם בגוף הגשמי (עד – על דרך מנפשיה כרע"ף).

ועל דרך זה גם לאידך גיסא: המצוות (רוב המצוות) שעיקר קיומן הוא בגשמיות, במעשה בפועל – השלימות בהן הוא כשישנה בהן גם כוונת המצווה לשמה. כמו במצוות הצדקה – כללות כל המצוות: אף-על-פי שעיקר המצווה היא נתינת הצדקה במעשה בפועל, שזה עושה את "החיית נפש העניי", שבזה לא חשובים כוונת הנותן, הידיעה וההרגש שלו בזה, ועד שהמאבד סלע ומצאה עני כו' הרי המאבד קיים

(קטעים מהתוועדות שבת קודש פרשת ואתחנן, י"ג מנחם-אב ה'תש"נ. 'התוועדות' תשי"ג כרך ד', עמ' 116-121 – תרגום מאידיש)

39 עירובין נד, רע"א.
40 שו"ע אדה"ז או"ח ס"ו ס"ח. ומש הובא זה גבי קריאת התורה ותפילה. ובכ"מ הובא מנהג זה גם גבי לימוד.
41 תהילים לה, י.
42 להעיר, שבהגוף, ג' עניינים בכלל: גידים, שבהם הרום הוא הנפש; למטה יותר – בשר שהוא רך; ולמטה יותר – עצמות שהם קשים שבהם מודגש יותר ה"גשמיות" שבהם. והחידוש דכל עצמותי תאמרנה, שהאמירה דתורה ותפילה פועלת גם בהעצמות.
43 שו"ע אדה"ז שם גבי תפילה, ולהעיר שבתניא שם הובא כתוב זה גבי תורה.
44 אבות פ"ד מ"ב.

45 חגיגה ה, ב.
46 ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. תוד"ה עיון – שבת ק"ח, ב.
47 ספרי תצא כד, יט.
48 רמב"ם הל' מתנות עניים פרק י'.
49 לקו"ת משות פבא, ובכ"מ.
50 ראה ד"ה נחמו בשה"מ אידיש שם. תרכ"ו והמשך תער"ב שם.
ובמ"א נתבאר (אוה"ת מ"א) פרשתנו עמ' ב'ד ואילך. נ"ך עמ' א'רטו. ד"ה נחמו תרס"ט, עת"ר, תער"ב) שהכפל "נחמו נחמו" קאי על בחי' מקיף ופנימי והתחברות שניהם, עיי"ש. ובהמשך תער"ב שם מבר בזה דברי רש"י דלעיל הערה 16.

פועל עלי התייחסות כזו", כותב הרבי ביומנו. "כשיצאתי אל הגוזזטרא נשמע קול אדיר 'ברוך הבא', 'ברוכים הבאים', מחיאת כפים למשך איזה מינוטין. כאשר הושקט, עניתי בקול רם: 'ברוכים הבאים אתם ביתכם וכל אשר לכם'".

העיר הראשונה

למחרת, ביום שלישי, י"ד במנחם-אב, ביקרו את הרבי משלחות שונות, בהן משלחת מטעם עיריית תל-אביב, בראשות מ"מ ראש העיר, מר י' רוקח. מר רוקח בירך את הרבי ואמר שתושבי תל-אביב מאושרים מהכבוד הגדול שהרבי הנחיל להם בבואו לבקר בעירם, וכן הזמין את הרבי לבקר בבית העירייה.

בדברי תשובתו, אמר הרבי בין היתר כי הוא מבין שהכבוד הגדול שרוחשים לו נובע מההוקרה והחיבה ליהדות הגולה הסובלת בעמק הבכא, אשר הוא מייצג אותה. בהתייחסו להגדרת העיר תל-אביב כ"עיר העברית הראשונה", הרגיש הרבי כי ירושלים עיר-הקודש היא העיר הראשונה של עם ישראל... בהמשך לכך אמר הרבי שכאשר היה ברוסיה, חשב שבקרוב עמנו כבר אין מפלגות, כי בזמן שהראש מקבל מכה חזקה, מזדעזעים כל האיברים ולא מרגישים רק את הראש. ואולם, כשיצא מרוסיה גילה לצערו כי עדיין קיימות מפלגות בישראל, ואז נזכר במפלגה שלו – "חיוק התורה והמצווה".

"ייתן ה' והדברים יעשו רושם טוב אמיתי"

הרבי הספיק באותו יום לבקר בפתח-תקווה, שם שוחח עם חברי המועצה המקומית וביקר בישיבה לומז'ה, וכן בבני-ברק, שם התעניין במצבם החומרי והרוחני של התושבים. בערב התאסף על גג בית המלון קהל של אלפיים איש, ומול בית-המלון נאסף עוד קהל עצום של אלפי אנשים, והרבי אמר בפניהם מאמר

והתעניין בבניינים החדשים ההולכים ונבנים בסביבת הכותל.

בדרכו חזרה מהכותל המערבי, אמר הרבי בין היתר: "במשך עשרי יום שהנני נמצא בירושלים, נוסף לי בע"ה רבות והרכה עלה בידי, הייתי בכל מקום, כלומר הייתי במקומות רבים שבתור התחלה זה מספיק. הנני יוצא את ירושלים ברושם חזק מאוד. ירושלים עשתה עלי רושם עז. ייתן השי"ת כי משיח צדקנו יתגלה בקרוב ולא יעבור זמן כזה שיספיק לקרר את ההרגשות האלה".

קבלת-פנים מרגשת מאוד

ב-ביום נסע הרבי לתל-אביב, כשהוא מלווה במאות אנשים. משלחת נכבדה מטעם הרבנות הראשית בתל-אביב, נכבדי העיר וזקני חב"ד, הגיעה לקבל את פניו. הרבי התארח במלון ונתן "שלום" לכל אחד ואחד מהנוכחים.

הדבר עייף אותו מאוד, כך רשם הרבי ביומנו, "אך מה אעשה, הנני מוכרח, הקבלת שלום מעייפני ומשברני במאוד, הנני מתרגש מאוד ורואה הנני אשר כל אחד ואחד מהבאים מתייחס בחיבה יתירה, הודו לה' על חסדו ויזכני השי"ת להביא תועלת בהחזקת התורה והמצוות באמת ובכללות היהדות".

לאחר הפסקה של חצי שעה, המשיך הרבי בסדר קבלת שלום: "עברו כשבע מאות איש – כ"י – אך צביון אחר לגמרי, בהם זקנים אשר היו אצל הוד כ"ק אאזמו"ר מהר"ש ושאר בני הצמח-צדק, והרוב ממקושרי הוד כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, נעים לראות בעלי צורה כאלו אשר גם הפשוטים מראיהם טוב ונעלה, אור חופף עליהם".

בשעה עשר וחצי בלילה הודיעו לרבי כי בכיכר שליד המלון התאסף קהל של שמונת אלפים איש, והקהל מבקש שהרבי יצא אל המרפסת כדי לקבל ברכת "ברוכים הבאים" ולהשיב כולם ב"שלום עליכם". "אנוכי עוד טרם הורגלתי למקרים כאלו ומובן עד כמה

הרבי הפליא את מעלתם של ילדים בגיל עשר ושתיים-עשרה שהולכים בשמחה לבית-האסורים על שלמדו תורה, ומייסרים אותם בכמה עניינים כדי להכריחם שיאמרו מי למד איתם, אבל הם עונים: בשום אופן, לא. למרות שדוקרים אותם ועושים להם כל מיני ייסורים, בכל זאת הם אומרים: לא.

הרבי הרגיש ש"תורת אמת" היא סניף של "תומכי תמימים", ואמר לתמימים שאינו מאחל להם שיגיעו למצב של מסירות-נפש כמו ברוסיה, אבל בכל מקום בעולם יש מניעות ועיכובים וצרכים לעמוד בניסיונות. וכאן הרבי התבטא: כ"ק אאמו"ר – באמצעותי – מצווה ומוהיר אתכם, שאני יכול לנהל רק ישיבות שעניינן הוא להאיר אור, ומאחר ש"תורת אמת" היא אור מקיף ואור זכות נשיאינו – שזה ייתן לכם הכוחות להאיר אור בעולם.

"אני נוסע, אבל איננו נפרדים"

אחרי השיחה אמר הרבי שבעצם היה צורך להתוודע בפרטיות, אבל מאחר שזמנו מוגבל, הוא יאמר חסידות, ו"שמהמילים הללו תישאר רשימה אצלי ואצלכם". כאן אמר הרבי מאמר דא"ח ד"ה "אתה הראת לדעת".

לפני צאתו ביקש הרבי שכל תלמידי הישיבה יתאספו סביבו ואמר: "היו כולכם בריאים. אני נוסע, אבל לא נפרדים. המקום אינו תופס מקום ולכן לא נפרדים. אחד מכם יהיה לרובה להאיר אור. יעזור הקב"ה שהכוח של נשיאינו, שנותן לנו כוח בעבודה אלוקית בלימוד ועבודה שבלב, יסייע לכם שיהיה ז'ידגו לרוב בקרב הארץ ושיהיה 'תורה אור'. היו בריאים, לילה טוב."

"באו גוים בנחלתך"

לקראת שבת-קודש י"א במנחם-אב, הוקמה בימה מיוחדת באמצעו של הצריף שיוחד לרבי לשם אמירת דא"ח. קהל רב מאוד התאסף

לשמוע את המאמר שאמר הרבי בשבת, ד"ה "גדול יהיה כבוד הבית".

בין הדברים התבטא הרבי בביטויים מרים על גדול החורבן: "רבזמן הגלות כללות ישראל הם בשפלות, דכל פנים קיבצו פארור וכל ראש לקרחה מרוב צער וייסורים בייסורי הנפש והגוף, דכל המיצר לישראל נעשה ראש, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו ח"ו וגוזרים עלינו גזרות שלא ללמוד את התורה ושלא לקיים את המצוות, ועבדים משלו בנו, מחרפים ומגדפים מערכות אלוקים חיים.

"וכתיב באו גוים בנחלתך, ואיתא במד"ר (איכה) ירמיה קורא אותה נחלתנו, ישעיה קורא אותה בית מקדשנו ותפארתנו, בא אסף ואמר לא נחלתנו ולא בית קדשנו ותפארתנו היא אלא באו גוים לתוך שלך, טימאו את היכל קדשך".

תמימות ואמונה בתלמידי חכמים

ביום ראשון, י"ב במנחם-אב, ביקר הרבי הרי"צ אצל קרוביו ובמוסדות התורה והחינוך. כשביקר בישיבת "מדרש שלמה", המתנין לו זקני ונכבדי עדת הבוכרים ורבניה. כל קהילת הקודש של הבוכרים, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם, מילאה את הרחובות, את החלונות והגגות, וכולם בירכו את הרבי בהרכנת ראש ובשילוח נשיקות מרחוק.

הרבי תיעד זאת ביומנו במילים הבאות: "נפלא הוא קהל עדת ישראל הבוכרים האנשים והנשים בגודל התמימות והאמונה שלהם בתלמידי חכמים ובני תורה".

"ירושלים עשתה עלי רושם עז"

ביום שני, י"ג במנחם-אב, ביקר הרבי בפעם השנייה ליד הכותל המערבי. בדרכו אל הכותל, נשא את עיניו כלפי מעלה, ובמבט מלא אהבה, דבקות והתרוממות סקר את רחבת הכותל והביע את התפעלותו. בהגיעו סמוך לכותל, הרבי שפך את ליבו בתפילות ובככיות,

"מדבר עם חתני אודות הנסיעה"

הרבי הקודם מזכיר ביומנו שיחות שקיים עם חתנו, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, על מסעו לארץ-הקודש בחודש מנחם-אב תרפ"ט. הרבי מבקש לקבל עדויות ותמונות ממהלך הביקור. רגעים מרטיטים מביקור הרבי בכותל-המערבי, בציון רשב"י, בישיבת תורת-אמת ועוד. במלאות שבעים וחמש שנים לביקור ההיסטורי

בהם ביקר אדמו"ר מוהרי"צ בהיותו בארץ-הקודש ת"ו.

הרופא על הספינה ביקש "תיקון"

התייחסות נוספת אנו מוצאים בכמה התוודעויות למאורע שאירע לאחר שעזב הרבי הקודם את הארץ. וכך אמר הרבי בהתוודעות שבת-קודש פרשת ויקהל-פקודי, החודש, תשמ"ז (התוודעויות' תשמ"ז, כרך ב, עמ' 732-733):

ישנו סיפור ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר:

כשהיה כ"ק מו"ח אדמו"ר בספינה בדרכו מביקורו בארץ-הקודש – הגיעה אליו היהידעה אודות הפרעות שאירעו בחברון, רחמנא-ליצלן, ומגדל הצער כו' קיבל התקף כליות. בספינה היה עמו הרופא המפורסם ד"ר וואלאך מירושלים, שטיפל בו ברפואות כו', עד שחזר לאיתנו.

לאחרי זמן נכנס ד"ר וואלאך לכ"ק מו"ח אדמו"ר כדי לבקש תיקון. ולשאלת כ"ק מו"ח אדמו"ר על מה ולמה, השיב: דבר ברור הוא, שהרבי, להיותו מנהיג ישראל שרבים צריכים לו וכו', חייב להיות בריא. ואם-כן, אילולי הייתי בספינה ביחד עם הרבי, שאז לא היתה אפשרות לרפואה (בדרך הטבע), לא היה הרבי נחלה מלכתחילה, ונמצא, שעובדת היותי בספינה גרמה לאפשרות שהרבי יצטרך למשך זמן, ועל כך, סיים את דבריו, באתי לבקש תיקון!

וסיים הרבי:

בחודש מנחם-אב תרפ"ט ערך כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ את מסעו המפורסם לארצנו-הקדושה. ביקור זה וצדדים שונים שלו הוזכרו פעמים רבות בשיחותיו ובאיגרותיו של הרבי.

כך, למשל, כששוחח על נסיעת בחורים לביקור בארץ-הקודש (בשנת תשל"ט) הסביר הרבי כי ביקור חותנו בארץ-הקודש בתרפ"ט היה בשל אי-האפשרות להשתטח על אוהלי האדמו"רים.

באיגרת אל השופט המפורסם מר גד פרומקין (אגרות-קודש, כרך ח, עמ' קנא) כותב לו הרבי (בין השאר):

בקורת-רוח מיוחדת קראתי בסיום מכתבו... ומתאר גם-כן פגישתו עם כ"ק מורי וחמי אדמו"ר. וימים אחדים אחר שהגיעני מכתבו הגיעוני גם הפרקים, ובהם גם תיאורו של ביקורו בפנים מערת המכפלה. קראתי כל זה בהתעניינות, ונעם לי לראות מתוך השיטין ומבין השיטין רגשותיו החמים...

בשולי האיגרת מוסיף הרבי:

אתעניין לדעת אולי ידועים לכי פרטי ביקורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר במערת המכפלה, ועד איזה מקום נכנס שם. ותשובותי-חן מראש.

גם שנים לאחר מכן (בחודש אדר תשמ"מ), כשביקר הרה"ח ר' יחיאל שיחי' מלוב ב-770, ביקשו המוכיר הרהמ"א חודוקוב, "לשלוח לכאן (על חשבון ה'מרכז') תמונות מהמקומות

זו היתה הרגשתו של יהודי שבחלקו נפלה הזכות לרפא את כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – רגש של בושח עמוקה, על כך שזכותו לרפא את כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היתה יכולה לבוא ללא צער ויסורים!

פגישה עם החתן, בהלך ובחזור

גם מצד הרבי הקודם אנו מוצאים התייחסות הקושרת בין הביקור לבין חתנו הרבי. זאת על רקע העובדה שערב הביקור ולאחריו – לפני המשך מסעו לארצות-הברית – נפגש הרבי הקודם עם הרבי בגרמניה.

ביומנו (ראה ספר 'ימי-מלך' כרך א עמ' 318) כתב הרבי הקודם: "ו, ב' דראש-חודש אלול... הנני מדבר עם חתני רמ"מ [=רבי מנחם-מענדל] שי' על אודות הנסיעה לארץ-הקודש תבנה ותכונן והרשמים השונים".

להלן נביא עובדות ופרטים מעניינים הקשורים במהלך הביקור עצמו (מבוססים על רשימה שהתפרסמה ב'כפר חב"ד' גיליון 864).

נשיקת-קודש על שריד מקדשנו

ביום חמישי, ב' במנחם-אב, היום הראשון לביקורו של הרבי הריי"צ בארץ הקודש, הגיע הרבי לירושלים והלך אל הכותל המערבי. רחבת הכותל הייתה מלאה מפה אל פה, ובקושי רב הצליחו לפלס דרך לרבי. הרבי התפלל מנחה בהתעוררות גדולה, כעין תפלת מנחה של ערב יום-הכיפורים. דומייה וחרדת-קודש שררו בקהל ונשמע קול בכי חרישי היוצא מעומק הלב. כל הקהל הזדעזע לשמע תפילת הרבי.

אחרי התפילה אמר הרבי תהילים במנגינה עריבה, בדביקות נפלאה ובדמעות שלישי. הנאספים עמדו מרותקים למקומותיהם, בציפייה ממושכת שלא לאבד שום תנועה, והצטרפו לאמירת התהילים, כשסיים הרבי את תפילתו, הפנה ראשו לעבר העומדים לידו בשאלה האם נהוג לנשק את אבני הקודש. משנענה בחיוב, העיף הרבי עיניים מלאות

דמעות ומביעות תוגה איך-סופית על אבני הכותל, הרכין את ראשו ונשמע קול נשיקת הקודש על שריד מקדשנו.

"עולם העשייה נעלם לגמרי"...

ביום ראשון, ה' במנחם-אב, לרגל יום ההילולא של האריז"ל, החליט הרבי לבקר על קברו בצפת עיר-הקודש. למרות שהביקור היה פתאומי, סודרה לרבי קבלת-פנים נהדרה, בראשות כל חכמי צפת, רבניה ונכבדיה. הרבי נתן להם שלום ומיהר להתפלל מנחה כדי להספיק להגיע לציון האריז"ל בעוד יום.

קהל עצום עמד ליד הציון. הרבי ניגש למקום, קרא תפילה מהסידור, נשא עיניו למרום ובדבקות נפלאה עמד דומם, כלי כל תנועה. נשמעה רק בכייה חרישית ומרה, שהמטה את לבות הנוכחים שגעו בכביה גדולה. הרבי קרא פ"נים שהביא אתו, והקיף את ציוני האריז"ל, הרמ"ק ז"ל והר"ש אלקבץ ז"ל, השתטח על קברו של ה"בית יוסף", וירד לבדו למערת הר"מ אלשיך; "שם דברתי בעל פה ובכיתי בכי רב", כתב לאחר מכן ביומנו.

בשעת לילה מאוחרת, בכוחות על-אנושיים, התגבר הרבי ועלה לגובה ההר, דבר שקשה גם לאדם בריא וחזק. הרבי צעד בצעדים מדודים, באומץ ובגבורה שהפליאו את כל רואיו. באמצע הדרך, נח הרבי מעט על כיסא שהובא לו ואמר לעומדים לידו: "בביקור הראשון במקומות קדושים אלה, מתרגשים מאוד ועולם העשייה נעלם לגמרי".

בכיות מרות במירון

בבוקר יום שני, ו' במנחם-אב, הגיע הרבי למירון. הרבי הסתגר במערת רשב"י, הדליק נרות אחרים והשתטח על הציון. פרץ בכיכות מרות שהחרידו את כל השומעים, קרא שוב את כל הפ"נים ואחר כך ציווה להתפלל בזיוות. הרבי השתטח על קברו של רבי אליעזר בן רבי שמעון, וביקר גם במערת רבי יצחק נפחא, שם

באב בירושלים הוא ר"ל [=רחמנא-ליצלן] כמו י"ט כסלו בליובאוויטש כפשוטו, ואוי לעינים שראות כך, וה' יתברך ינחמנו וישלח לנו גואל צדק בב"א ויהפוך לשמחה של תורה ומצווה".

מעניין יהיה

כששוכני המערות יקומו...

ביום חמישי, תשעה באב, ביקר הרבי הריי"צ על הר הזיתים והיה בקברי זכריה הנביא, הרה"ק בעל "אור החיים", יד אבשלום, מערת שמעון הצדיק, מערת סנהרדי קטנה, מערת סנהרדי גדולה, חצר כלבא שבוע וקבר דוד המלך. הרבי הריי"צ התעניין מאוד לגבי אופן הקבורה בתוך הכוכים, וכשמישהו העיר שמערות כאלו הן דבר נדיר ומעניין מאוד, הגיב הרבי: "מעניין יהיה הדבר כאשר שוכני המערות יקומו ויקיצו לחיי עולם..."

"כשמתרוממים טפח מעל הקרקע"

במוצאי תשעה באב ביקר הרבי הריי"צ בישיבת "תורת אמת". כשנכנס הרבי לישיבה, קרנו פניו. נערכה סעודה, התלמידים והנוכחים הטיבו את ליבם ביי"ש וניגנו ניגונים חב"דיים. הרבי שהה שעה ארוכה עם התמימים, ואמר בפניהם שיחת-קודש.

הרבי הקדים וביאר את מטרת התייסדותה של "תומכי תמימים", והמשיך לדבר על מעלת ה'תמימים' שחיים ברוסיה וכעת רואים את הכוחות שיש להם במסירות-נפש על התורה. הרבי התבטא בין היתר: "למרות שכאשר מתחילים להיזכר במצבם הדחוק והלחוצי, הן בכותלי בית-המדרש והן ברוסיה בכלל, הרי מצבם מחריב את הלב... למרות שקשה מאוד לשאת את ייסוריהם, את מיעוט החלב-ירום שלהם, שאינם אוכלים ואינם ישנים כראוי, אך כל זה הוא רק כשנמצאים על הקרקע, אבל כשמתרוממים טפח למעלה מהקרקע, רואים שעמידתם בתוקף במסירות-נפש היא עניין גדול מאוד".

נמצא אחר כך פתק בכתב-יד-קודשו, ובו נאמר: "התלמידים הלומדים במדינת רוסיא וכל ישראל סובלים מחסור בגו"ר".

לחיות חיים נצחיים

בור-ביום ביקר הרבי הריי"צ בטבריה והשתטח על ציוני הקודש בעיר. דבר בואו של הרבי התפרסם בעיר במהירות, וכל בני העיר מקטן ועד גדול אצו לפגוש את הרבי. הם מצאו אותו בדרכו לציונו של הרה"ק הרמ"מ מוויטבסק, שם הקיפו את המכונית והרבי מסר "שלום" לכל אחד ואחד דרך חלון המכונית ונתן להם סכום כסף לקנות יי"ש ולברך אותו בהצלחה בעת אמירת "לחיים". יהודי טבריה קיבלו את פני הרבי בחיבה יתרה ובהתלהבות אמיתית. משם המשיך הרבי לציוני הרה"ק הרמ"מ מוויטבסק והרה"ק ר"א מקאליסק ולקברי רבי עקיבא, ורבי יוחנן בן זכאי, השל"ה והרמב"ם. לאחר שיצא הרבי הריי"צ מציונו של הרמב"ם, אמר: "והחי יתן אל לבו. צריך לתת אל הלב שהחיים שאדם חי יהיו חיים נצחיים כמו שצדיקים במיתתן קרואים חיים. לזכות לזה אפשר רק על ידי 'היום לעשותם'".

ט' באב וי"ט כסלו...

בליל תשעה באב, רשם הרבי הריי"צ ביומנו את השורות הבאות: "רושם רע ומדאיב עשה עלי לילה זה, הטיול של הצעירים וצעירות בקול רעש של שמחה והמולה, רבים קונים מים ופירות, אוכלים ושותים ומטיילים וכו'.

"בהיותי ילד קטן בן שש או בן שבע, [היה] אז בליובאוויטש ר' לוי-יצחק סלאנים ז"ל מחברון, שאלתיו איך הוא ט' באב בירושלים, וענה לי, ט' באב בירושלים כמו י"ט כסלו בליובאוויטש. לפי הבנתי אז הקטנה כי כשם שי"ט כסלו בליובאוויטש הוא שמחה גדולה כן ט' באב בירושלים הוא אבלות גדולה, ינחמנו ה' בגוא"צ בב"א [=בגואל צדק במהרה בימינו אמן]. אבל עתה הנני רואה כי טעיתי, כי ט'